

OLIV TA'LIMDA HAMKORLIK ASOSIDA TA'LIMNI SIFATLI TASHKILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Nishanova Aziza Mirzaxmadovna

Turan International University Gumanitar
Fanlar va pedagogika fakulteti o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18958656>

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida hamkorlik asosida ta'limni tashkil etishning nazariy-pedagogik asoslari, uning ta'lim sifati va talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Hamkorlikda o'qitish texnologiyalarining mohiyati, shakllari va metodlari yoritilib, ularni oliy ta'lim jarayoniga samarali joriy etish shart-sharoitlari ko'rsatib beriladi. Tadqiqot natijalari hamkorlikka asoslangan ta'lim talabalarning mustaqil fikrlashi, jamoada ishlash ko'nikmalari va ijodiy faolligini oshirishini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: hamkorlik asosida ta'lim, oliy ta'lim, ta'lim sifati, interfaol metodlar, kompetensiya, talaba faolligi.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические и педагогические основы организации кооперативного образования в высших учебных заведениях, его роль в повышении качества образования и развитии профессиональных компетенций студентов. Выделены сущность, формы и методы технологий кооперативного образования, а также указаны условия их эффективного внедрения в процесс высшего образования. Результаты исследования подтверждают, что кооперативное образование повышает самостоятельность мышления студентов, навыки работы в команде и творческую активность.

Ключевые слова: кооперативное образование, высшее образование, качество образования, интерактивные методы, компетенция, студенческая активность.

Kirish

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan asosiy talablardan biri – raqobatbardosh, mustaqil fikrlaydigan, jamoada samarali ishlay oladigan va kasbiy faoliyatga tayyor mutaxassislarni tayyorlashdir. Bu vazifani amalga oshirishda an'anaviy ma'ruza markazli o'qitish usullari yetarli natija bermayapti. Shu bois ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalar, xususan, **hamkorlik asosida ta'lim** (collaborative learning)ni joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Hamkorlik asosida ta'lim talabalarning bilim olish jarayonida faol subyekt sifatida ishtirok etishini ta'minlaydi. Ushbu yondashuvda talaba nafaqat bilim oluvchi, balki bilim yaratuvchi, muammolarni birgalikda hal qiluvchi shaxs sifatida shakllanadi. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalarida bu yondashuv ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Hamkorlik asosida ta'lim tushunchasining nazariy asoslari

Hamkorlik asosida ta'lim – bu talabalar kichik guruhlarda o'zaro muloqot, mas'uliyat va teng huquqlilik asosida bilimlarni egallaydigan pedagogik jarayondir. Ushbu yondashuv konstruktivizm nazariyasiga asoslanib, bilim shaxsiy tajriba va ijtimoiy o'zaro ta'sir orqali shakllanishini e'tirof etadi.

Pedagogik adabiyotlarda hamkorlik asosida ta'lim quyidagi asosiy tamoyillarga tayangan holda izohlanadi:

- Ijoiy o'zaro bog'liqlik – guruh a'zolari umumiy maqsadga erishishda bir-biriga tayanadi;
- Shaxsiy mas'uliyat – har bir talaba umumiy natija uchun javobgar;
- Yuzma-yuz o'zaro ta'sir – muloqot va fikr almashinuvi asosiy o'rin tutadi;
- Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish – yetakchilik, muomala, kelishuvga erishish;
- Refleksiya – guruh faoliyatini tahlil qilish va baholash.

Mazkur tamoyillar oliy ta'limda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim ahamiyatga ega.

Oliy ta'limda hamkorlik asosida ta'limning ahamiyati

Oliy ta'lim tizimida hamkorlik asosida ta'limni qo'llash bir qator pedagogik va ijtimoiy afzalliklarga ega. Avvalo, bu yondashuv talabalarning ta'lim jarayonidagi faolligini oshiradi. Talaba passiv tinglovchi emas, balki muhokama qiluvchi, tahlil qiluvchi va qaror qabul qiluvchi subyektga aylanadi.

Shuningdek, hamkorlikda o'qitish:

- tanqidiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi;

“Ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga joriy qilishning muammo va yechimlari” mavzusidagi onlayn xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to‘plami. NamDU - 2026-yil 20-21-fevral

- nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo‘llash imkonini beradi;
- kommunikativ kompetensiyalarni shakllantiradi;
- kasbiy moslashuvchanlikni oshiradi.

Oliy ta’limda bunday yondashuv ayniqsa seminar, amaliy mashg‘ulotlar, loyiha ishlari va muammoli ta’lim jarayonlarida yuqori samaradorlikka ega.

Hamkorlik asosida ta’limni tashkil etish shakl va metodlari

Hamkorlik asosida ta’limni sifatli tashkil etishda turli interfaol shakl va metodlardan foydalanish muhim hisoblanadi. Eng samarali metodlar quyidagilardan iborat:

1. Kichik guruhlarda ishlash

Talabalar 3–6 kishilik guruhlarga bo‘linib, umumiy topshiriq ustida ishlaydi. Bu metod jamoaviy mas’uliyatni shakllantiradi.

2. “Aqliy hujum” (Brainstorming)

Muammoga doir g‘oyalarni erkin ilgari surish orqali ijodiy fikrlash rivojlanadi.

3. Loyiha metodi

Talabalar real muammolarni hal qilishga qaratilgan loyihalar ustida hamkorlikda ishlaydi. Bu metod kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishda ayniqsa samarali.

4. Munozara va debatlar

Talabalar o‘z fikrini asoslash, himoya qilish va boshqalarni tinglash ko‘nikmalarini egallaydi.

Hamkorlik asosida ta’limni sifatli tashkil etish shart-sharoitlari

Hamkorlikka asoslangan ta’lim samaradorligi quyidagi shart-sharoitlarga bog‘liq:

- o‘qituvchining fasilitator sifatidagi roli;
- aniq rejalashtirilgan o‘quv topshiriqlari;
- baholash mezonlarining shaffofligi;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish;
- ijobiy psixologik muhit yaratish.

O‘qituvchi bu jarayonda nazoratchi emas, balki yo‘naltiruvchi va maslahat beruvchi sifatida ishtirok etishi lozim.

XulosaXulosa qilib aytganda, hamkorlik asosida ta’lim oliy ta’lim muassasalarida ta’lim sifatini oshirishning samarali pedagogik vositalaridan biridir. Ushbu yondashuv talabalarning bilim olishga bo‘lgan motivatsiyasini kuchaytiradi, ularning ijtimoiy va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiradi. Hamkorlikda o‘qitish metodlarini tizimli va maqsadli qo‘llash orqali zamonaviy mehnat bozori talablariga mos, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash imkoniyati kengayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Zunnunov A. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2018.
2. Muslimov N.A. Kasbiy ta’lim metodikasi. – Toshkent, 2020.
3. Johnson D.W., Johnson R.T. Cooperative Learning Methods. – USA, 2019.
4. UNESCO. Innovative Approaches in Higher Education. – Paris, 2021.
5. Saidahmedov N. Ta’limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2017.